

Välismaalase seosega ettevõtted – poolteist aastat hiljem

Rahapesu Andmebüroo strateegilise analüüsi osakond, 27.09.2024

Rahapesu Andmebüroo välismaalastega seotud äriühingute uuringu järelanalüüs näitab, et äriregistris läbi viidud „suurpuhastuse“ tulemusel on õigusvõimeliste ettevõtete nimistus pooleteise aastaga toimunud olulised muutused. Välismaalase seosega ettevõtteid, mille nõrku aktiivsuse näitajaid RAB oma varasemas uuringus ohumärgina esile tõstis¹, on äriregistri puhastustöö puudutanud intensiivsemalt kui üksnes Eesti isikutega seotud ettevõtteid. Sellega on oluliselt vähendatud riski, et Eestis loodud juriidilist keha, mille puhul Eestis mingit aktiivsust näha ei ole, kasutatakse välismaal kuritegude toimepanemisel.

2024. aasta alguses avaldas Rahapesu Andmebüroo (RAB) kaks välismaa seosega ettevõtete uuringut, [Välismaalased Eesti ettevõtetes](#) ja [Äriühinguteenuse pakkujate välismaa seosega kliendid ja teenused Eestis](#), mis mõlemad tuginesid äriregistri andmetele 2023. aasta aprilli lõpu seisuga. Siinses analüüsis vaadati, mis on neist ettevõtetest nüüdseks saanud, kasutades võrdlusandmetena [äriregistri avaandmeid](#) seisuga 25.09.2024².

2023. aasta oli Eesti ettevõtete maastikul märgiline: äriregistri pidaja algatas registris suurpuhastuse, mille eesmärk on, et äriregistrisse jääksid vaid tegutsevad juriidilised isikud ja kustutataks n-ö fantoomfirmad, mis realselt ei tegutse. Tegutsemistunnuste puudumine on ohumärk ettevõtete võimalikust ärakasutamise rahapesu-, maksu- või muude kuritegude toimepanemiseks. Veebruaris 2023 jõustusid muudatused äriregistri seaduses, neist suurim oli seotud majandusaasta aruande esitamata jätmisel äriregistrist kustutamise. Kustutamise protsess muutus lühemaks ja kiiremaks: kui juriidilisel isikul ei ole vara ega pooleliolevaid kohustusi ja jätab majandusaasta aruande esitamata, on võimalik ta kolme kuu möödumisel majandusaasta aruande esitamisest registrist kustutada³. 2024. aasta juunis raporteeriti, et 2023. aastal jättis enam kui 121 600 ettevõtet majandusaasta aruande õigeks ajaks esitamata, neist ligi 26 700 kustutati selle tõttu äriregistrist⁴.

RABi analüüs näitab, et seadusemuudatust on praktikas hoogsalt rakendatud. Kui 30.04.2023 (selle seisuga moodustati RABi uuringute valimid) oli **registris kokku** veidi enam kui 358 000 juriidilist isikut, siis septembri lõpuks 2024 oli neist **kustutatud** enam kui kümnendik (u 42 700 juriidilist isikut, **12%**). Kõigist RABi uuringu raames 2023. aastal tuvastatud **välismaalase seosega** ettevõtetest oli kustutatud koguni **17%** ehk kustutatute osakaal oli äriregistri üldnäitajast viis protsendipunkti kõrgem. Kui jätta kõrvale määratlemata kodakondsusega isikutega seotud ettevõtted, mida RABi uuringud samuti käsitlesid, siis kõigist **välisriigi seosega** ettevõtetest kustutati pooleteise aasta jooksul peaaegu viiendik (**19%**). See näitaja on juba päris teravas kontrastis Eesti ettevõtetega, kus seos välismaalastega puudus: viimastest kustutati pooleteise aastaga u 10%.

¹ RAB võttis oma 2023. a uuringus ettevõtete aktiivsuse hindamisel aluseks Maksu- ja Tolliameti käibedeklaratsioonide avaandmed (positiivse väärtusega müügitulu, töötajate arv, makstud tööjõumaksud ja riiklikud maksud aastatel 2020–2022) ning äriregistri andmed majandusaasta aruande esitamise kohta. – RAB, Välismaalased Eesti ettevõtetes (2023): lk 12.

² Juhime tähelepanu, et analüüsiga ei ole hõlmatud ettevõtteid, mis on registrisse kantud alates 1.05.2023, või need, millel on seos välismaalastega tekkinud nimetatud kuupäevast hiljem, sest registriandmetele tuginedes ei ole praegu võimalik saada kiiret ja korrektset ülevaadet Eesti ettevõtete seotusest välismaalastega. Nagu kirjeldasime RABi varasema uuringu metoodikapeatükis, on äriregistrisse kogutavad andmed seotud isikute geograafilise päritolu kohta puudulikud. Näiteks Eesti isikukoodi omavate või omanud välismaa isikute päritoluriigi andmeid registrisse kandma ei pea. Ettevõtete praeguste seoste tuvastamiseks välismaalastega oleks olnud tarvis andmete suuremahulist eeltötlust ja täiendavate andmeallikate kasutamist.

³ [Veebruarist jõustuvad laiaulatuslikud seadusemuudatused, mis puudutavad äriregistrit](#). Justiitsministeeriumi pressiteade, 01.02.2023

⁴ [Äriregister kustutas üle 26 000 majandusaasta aruande esitamata jätnud ettevõtte](#). ERR, 04.06.2024

RABi uuringutes kasutatud erinevates välismaa seosega ettevõtete klastrites varieerus kustutatud ettevõtete osakaal märgatavalt, kusjuures need erinevused on heas vastavuses RABi esile toodud erinevustega klastrite ettevõtete aktiivsuse näitajatega.

- Keskmisest vähem (**9%**) leidub kustutatud ettevõtete seas selliseid, millel RAB oli tuvastanud seose **määratlemata kodakondsusega** isiku(te)ga.
- Suhteliselt väike kustutatute osakaal (**10%**) iseloomustab ka **elamislooga** välismaalas(t)ega seotud ettevõtete gruppi.
- Ettevõtetest, mis 2023. a kevadel olid seotud toona **e-residendi** staatuses olnud isikutega, on nüüdseks kustutatud enam kui viiendik (**23%**); kõigi ajalooliselt e-residendi seost omanud ettevõtetest on kustutatud peaaegu veerand (24%).
- Nii välismaalaste kui ka **äriühinguteenuse pakkujatega** seotud olnud ettevõtetest on 2024. aasta septembriks kustutatud **17%**.

Ka geograafilises vaates on registrist kustutamiste pilt väga mitmekesine:

- **Euroopa Liidu** (EL) kodanike või liikmesriikides registreeritud ettevõtetega seotud Eesti juriidilistest isikutest on nüüdseks kustutatud **19%**;
- **SRÜ** (Sõltumatute Riikide Ühendus) **riikide** seosega ettevõtteid on kustutatute hulgas mõnevõrra vähem, **16%**;
- **muude EL-väliste** ehk kolmandate riikide seosega ettevõtetest on kustutatud rohkem kui neljandik: **28%**.

Analüüsitud SRÜ seosega riikide grupis domineerisid **Venemaa** isikutega seotud ettevõtted, nendest oli septembriks 2024 äriregistrist kustutatud vaid **15%** (u 2800 ettevõtet). Seevastu teiste RABi määratletud **kõrgema riskiga riikide** seosega ettevõtetest (kõik kõrge riskiga riigid, v.a Venemaa)⁵ kustutati keskmiselt iga neljas (**26%**, üle 1700 kustutatud ettevõtte).

Venemaa seosega ettevõtete suhteliselt väiksemat osakaalu kustutatute seas seletavad ilmselt nende keskmisest kõrgemad aktiivsuse näitajad, millele RAB juhtis tähelepanu ka välismaalaste uuringus⁶. Arvestades, et Venemaa isikutega seotud ettevõtete aktiivsus on 2022./23. aasta näitajate järgi püsinud kõrgena olukorras, kus Venemaale rakendatakse seoses agressiooniga Ukrainas ulatuslikke piiranguid, võiks Venemaa isiku seosega ettevõtete tegevus väärida põhjalikumat sissevaadet, et aru saada, mil määral Venemaa isikud jätkuvalt neis figureerivad ja millega need ettevõtted Eestis tegelevad.

⁵ Kõrge riskiga riikide hulka liigitas RAB oma uuringus kõrgema terrorismi rahastamise riskiga riigid, Financial Action Task Force'i ja Euroopa Liidu kõrge riskiga kolmandate riikide nimekirjades esinevad muud riigid, mida iseloomustab nõrk suutlikkus või soovimatus tegeleda rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamisega, ning sellised *offshore*-finantskeskused, millega Euroopa Liidul on probleeme maksualasel koostööl või koostöö puudub. – RAB, Välismaalased Eesti ettevõtetes (2023): lk 12.

⁶ RABi uuringus tuvastati, et Vene Föderatsiooni isikutega seotud Eesti ettevõtted olid muude välisriikidega seotud ettevõtetega võrreldes keskmisest aktiivsemad (79%-80% aktiivseid). Seejuures oli Venemaa Eesti ettevõtetega seotud välismaalaste päritoluriikidest ülekaalukalt olulisim: Venemaa isikutega oli seotud 26% kõigest välisriikide seosega ettevõtetest. – Samas: lk 22-23.